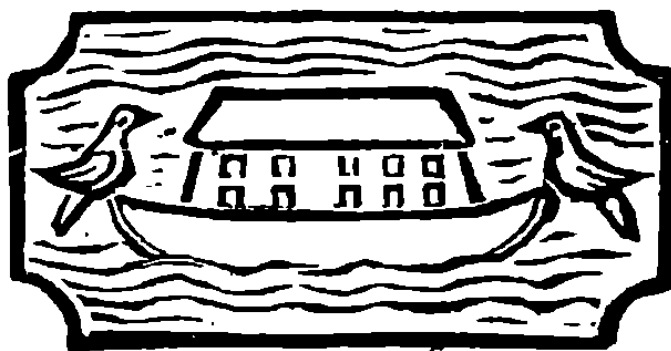

Ct. Ventura de Raulica

O POTŘEBNOSTI,
VŠEOBECNOSTI
A SNADNOSTI
UČENÍ CÍRKVE

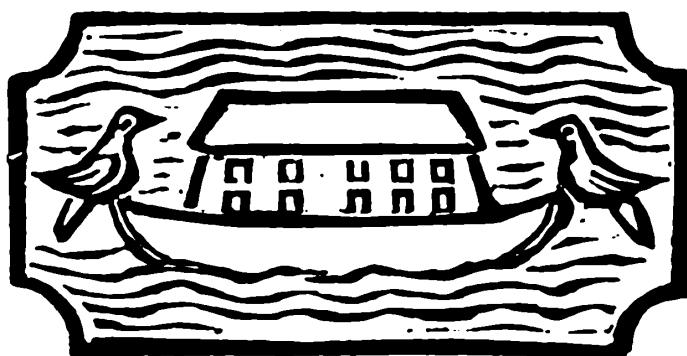
1948

Ve Staré Říši na Moravě

O POTŘEBNOSTI, VŠEOBECNOSTI A SNADNOSTI UČENÍ CÍRKVE

Ct Ventura de Raulica

**O POTŘEBNOSTI,
VŠEOBECNOSTI A SNADNOSTI
UČENÍ CÍRKVE**

1948

Ve Staré Říši na Moravě

Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in aeternum. Bude-li kdo zachovávatí řeč mou, neužří smrti na věky. (Jan VIII.) Čte se jako evangelium v 5. neděli postní.

1. Jest to nauka Svatých Knih, je to jednomyslné mínění vykladatelů, theologů, Církevních Otců, je to víra samé Církve: Že všechno, co Bůh učinil od počátku časů v řádu přirozeném a viditelném, bylo též ukázkou (vzorkem) toho, co hodlal učiniti v plnosti časů, v řádu neviditelném a nadpřirozeném; a že v úžasných divech stvoření chtěl symbolisovati předem ještě úžasnější divy spasení (vykoupení).

Tak světlo hmotné na příklad, jež Bůh učinil, aby se zaskvělo na všech tělesech, bylo podle svatého Pavla obrazem světla duchovního, jež mělo později zářiti ve všech srdcích a jež mělo učiniti jasnou a zjevnou vědu o Bohu. *Bůh, kterýž řekl, aby se z temnosti světlo zablesklo, tentž zasvítí v srdcích našich k osvícení poznání jasnosti Boží. (II. Kor. 4, 6.)*

A čím Bůh zapudil před devatenácti věky duchovní temnoty, v nichž se ploužili lidé jako v stínech smrti? Stalo se to naukami vtěleného Slova, jež apoštolové a sluhové Církve rozšířili po světě. Neboť jak to předpověděl prorok: Je to řeč Slova Božího, učiněného člověkem, jež byla lampou, řídící kroky člověkovy, světlo, osvěcující cesty, jež měl sledovati: *Svíce nohám mým jest slovo tvé a světlo stezkám mým. (Žalm 118, 105.)*

Tímto tedy velikým a vznešeným slovem, jež dnes¹⁾ propovídá Ježíš Kristus: „Bude-li kdo zachovávat řeč mou, neuzří smrti na věky“, jako by řekl podle Origena: Kdo přijme mé světlo, neuzří nikdy, pokud bude zachovávat mou řeč, temnot bludu. *Hoc ita intelligendum est, ac si diceret: Si quis lucem meam custodierit, tenebras non videbit, quousque verbum meum custodit. (Homil. in Joan.)*

Tím jest nám, přemilí bratři, dosti řečeno o účinnosti, důležitosti, štěstí křesťanské nauky, učení Církve, o něž opíraje se *rozum katolický* vystříhá se všech nepřístojností, závad a škod, všech nebezpečí, všech ztrát, všech poklesků (pádů), jimž

¹⁾ Řeč tu přednesl ct. Ventura v pátou neděli postní.

jest vysazen *rozum filosofický*, odvažující se sám kráčet po cestách náboženství a pravdy.

Hodlám vám tedy vyložit v dnešní řeči a v řečech následujících hlavní znaky duchovního světla učení Církve, zobrazeného vlastnostmi světla hmotného. Uvidíte z toho, jak jest rozumno, jak jest moudré, jaké to štěstí pro *rozum katolický*, že se nechce uchýliti od linie tohoto učení. A poznáním tím posílněni, snadněji se rozhodneme zůstatí vždy věrni tomuto božskému světlu slova Božího, abychom tak mohli vyhnouti se smrti našeho ducha pro celou věčnost: *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in aeternum*.

Ale pozorovati a oceniti toto božské světlo můžeme zase jenom božským světlem. Vzávejme je tedy za přispění Marie Panny: *Ave, Maria*.

I.

2. Světlo, nejkrásnější, nejbohatší, nejušlechtlejší, nejtajemnější ze všech tvorů čistě hmotných, jest též nejpotřebnější. Kdyby všechno světlo zhaslo a úplně se světa zmizelo, lidé, nevědouce již nic jedni o druhých, nepohybliví a jako hřeby přibiti na svá

místa, vsazení do temnot jako podle jazyka Svatých Knih, *Vinculis tenebrarum compediti* (Moudr. XVII, 2.) *okovy tmy a dlouhé noci sevřeni*, nemohli by již ani choditi, ani jednati, ani se živiti, ani žíti. Marně by tedy Bůh stvořil svět, praví svatý Ambrož, kdyby nedal lidem a zvířatům možnost viděti. Právě proto, když vyvodil z nicoty nebe a zemi, první věcí, již Bůh stvořil svým všemohoucím slovem, bylo světlo. *Unde Verbum Dei debuit inchoare, nisi a lumine? Frustra enim esset mundus, si non videretur* (Hexaemeron). První tedy vlastností světla hmotného jest to, že jest *nezbytno*; a to jest též první vlastností božského učení Církve, tvořícího základ rozumu katolického. Podle apoštola svatého Petra toto božské učení jest v řádu duchovním tím, čím slunce jest v řádu přirozeném: je to pochodně, lampa, maják, který září do mlhovité pouště tohoto světa, aby osvěcoval lidstvo: *Lucerna lucens in caliginoso loco*. (II. Petr. I, 19.) Neboť víra, praví jeden veliký vykladatel, jest světlem duší: *Quia fides lux est animorum*. (A Lapide.) A proto Ježíš Kristus nazval *světlem světa* apoštoly a jejich nástupce, jimž uložil rozšiřovati toto učení a tuto víru po světě: *Vos estis lux mundi*. (Mat. 5, 14.)

3. Ale Bůh nečekal, až jeho Syn jediný, soupodstatný, se učiní člověkem, aby osvítil člověka. Jako když hned po stvoření nebe a země stvořil především světlo, tak stvořiv duši a tělo člověckovo, hned se člověku zjevil; v jeho duchu zazářilo nadpřirozené světlo jeho pravdy. Neboť náboženství Ježíše Krista, jež máme štěstí vyznávat, není od včerejška, není tu jenom devatenáct století; jest od věků, zrodilo se se světem; *Christus*, praví svatý Pavel, *heri et hodie, ipse et in saecula*. (K Židům XIII, 8.) A svatý Jan, když praví, že beránek Boží obětován byl od počátku světa, *Agnus occisus ab origine mundi* (Apok. VIII, 8.) dal nám na srozuměnou, že první člověk poznal oběť Ježíše Krista, v ni uvěřil, a že, jak jest psáno ve Svatých Knihách, byl spasen Moudrostí Boha, jež se měla vtělit, jako od Vtělení svět byl spasen toužou božskou Moudrostí, která se vtělila: *Sapientia illum, qui primus formatus est a Deo, eduxit a delicto suo* (Moudr. X, 2.) Moudrost toho, kterýž první utvořen jest od Boha, vyvedla ho z provinění jeho. Takto Adam byl prvním katolickým křesťanem; byl katolický křesťan jako my, toutéž věrou, toutéž milostí jako my, s tím rozdílem, že se mu dostalo

z veliké oběti, která se měla státi, spásy, které nám se dostalo z téže oběti již vykonané; s tím rozdílem, praví svatý Tomáš, že křesťanství bylo ve starých dobách ve stavu zárodku, ve stavu nedokonalém, a že dnes jest ve stavu úplného stromu, ve stavu úplného rozvinutí a své dokonalosti: *Lex nova continetur in lege veteri, sicut arbor in semine, sicut imperfectum in minus perfecto*; s tím rozdílem, praví konečně svatý Pavel, že Bůh mluvil našim prvním otcům v různých způsobách rozličnými hlasy a že v plnosti časů mluvil nám svým vlastním Synem, dědicem a pánem všeho, protože skrze něho vše bylo stvořeno: *Multifariam multisque modis loquens olim Deus patribus in Prophetis, novissime locutus est nobis in Filio, quem constituit haeredem universorum, per quem fecit et saecula.* (K Židům I, 1.)

Nuže, toto prvotní zjevení, pravé slunce myslí, jakmile jednou začalo zářiti ve světě, právě tak jako slunce hmotné nikdy úplně nezhaslo; neboť čím by se byl býval svět stal, kdyby se mu tohoto božského světla naprosto nedostalo? Bossuet učinil poznámku, že pohané uchovali málo pravd s mnoha omyly a bludy, a ten trošek udržel mezi nimi jakýsi stín ctnosti, jakýsi řád společnosti, ač nedo-

konalý. Kdyby tedy ztratili každou pravdu, ztratili by též každé ponětí, každý princip ctnosti a povinnosti; a už tím každá občanka a domácí společnost by se stala nemožnou. S rodem lidským by se dalo, co se děje po všechny dni s těmi rodinami, s těmi kmeny, jež se odlučují od středu velkých společností, v nichž se uchovávají stopy prvotních pravd, a jež brzy se zvrhující zdivočují, stávají se lidojedy, navzájem se požírají a na konec se vyhubí.

Filosofie by nemohla zabrániti této hrozné pohromě. S dějinami filosofie v ruce lze dokázati, že nikdy nezavedla, nikdy nezachovala v národech žádnou novou pravdu; naopak všechny pravdy, jež u nich našla, zničila; a že lidský rozum, zbavený světla božského zjevení, jest nástrojem bouřícím, nikoli budujícím. A ostatně rozum není než duch osvěcený principy nebo pravdou. Jakmile by tedy zmizela se světa pravda, jakmile by již nebylo principu na zemi, nebylo by již rozumu, a následkem toho nebylo by ani filosofie.

Kdyby tedy rod lidský zúplna ztratil světla prvotního zjevení, upadl by v nejúplnější barbarství, do stavu divokého a skončil by sebevraždou a zkázou.

A tak Bůh nemohl dovoliti a nikterak ani nedovolil, aby ve světě vyhasla zcela pravda, kterou od počátku stvoření zjevoval světu. A když lidé jali se dávat přednost temnotám před tímto světlem, pro své zlé skutky a nezřízenost svých vášní, jak praví svatý Jan: *Et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim mala opera eorum* (Jan III, 19.) soustředil u jednoho národa, u národa židovského, toto drahocenné světlo svého prvotního vyučení a uložil tomuto národu, aby je udržoval v celé jeho čistotě, aby paprsky svými osvětlovalo celý svět; neboť pohanští národové hleděli vždy na národ židovský jako na jediného strážce pravého náboženství, a na Jerusaleém jako na město skladnicí pravdy, *Jerusalem civitas veritatis* (Zachar. VIII, 3.), jež brávali v potaz ve velkých událostech světa (IV. Král. XX.). Jen takto stopy prvotních pravd nemohly býti ve světě zcela smazány modloslužbou a zkažeností světa.

4. Bylo by tak tomu i se světem nynějším, kdyby světlo a pravé náboženství, jež Bůh soustředil v Církvi, zhaslo tak, že už by nebylo Církve, uchováující pravdu a jí vyučující: celý svět upadl by do příšerných temnot.

Též kacírské sekty neuchovávají zbytků a drobtů křesťanských pravd, jimiž jakž takž trvají v křesťanském obcování, leč skrytým vlivem, jímž na ně působí táž katolická Církev, od níž se odtrhly. Ne-
přetržitým stykem s Církví, ustavičně jsouce s Církví ve spojení i nenávistí, kterou k ní chovají, i válkou, kterou ji sužují, i pekelným myšlením, aby ji zničily, dostávají – o tom nelze pochybovati – od Církve, již zatvrzele neuznávají, s níž bojují, již pronásledují, odlesk božího světla, jehož ohniště jest jedině v Církvi.

Leibniz, ač sám protestant, pravil, že kdyby Církev katolická se světa zmizela, byl by konec křesťanství, neboť samy protestantské sekty by ho na světě neudržely. Bez Církve katolické, v níž světlo křesťanského zjevení jedině se nalézá a vysoko září, aby bylo viděno do velké vzdálenosti, už by byli dávno národové, pobloudilí a opanovaní kacírstvím, ztratili křesťanství; stali by se kořistí všech bludů, upadli by do všech pověr, i do modloslužby, nebo by se dostali do lhostejnosti, do pochybování, do zoufalé tuposti ke každé pravdě.

Není to, milí přátelé, jen tak libovolný předpoklad, jakási poetická myšlenka; je to předpoklad,

myšlenka, kterou strašné zkušenosti našich dní plně potvrzují. Vizte, ale hodně zblízka, protestanty, kteří doslova se přidrževše základního poblouzení protestantismu, totiž svobody a neodvislosti rozumu v oboru náboženském, odvrhli nadobro katolický princip autority, ač přece se zdálky u jejího ohně přihřívají: na konec popřeli Písmo Svaté, božství Ježíše Krista, každé zjevené náboženství, každé náboženství pozitivní. Odpřisáhli naprostým a slavnostním způsobem všechno křesťanství, upadli buď do mlhavého deismu, buď do jakéhosi směšného pantheismu, nebo do hrubého atheismu; neboť nezapomněli oněch tak zvaných filosofů protestantismu, kteří nedávno založili v Bernu periodickou sbírku, jejíž program jest obsažen v těchto slovech: „Pokud bude Bůh, bude bohoslužba; pokud bude bohoslužba, budou kněží; pokud budou kněží, bude Církev. Chceme-li se tedy zbaviti každé církve, každého kněze, každého kultu, třeba se zbaviti Boha. Budeme tedy pracovati o to, abychom zničili ideu jsoucnosti Boží.“

~ Sám Leibnizův genius nemohl předvídati obludný výsledek protestujícího rozumu, jenž se stavěl vně světla křesťanského zjevení, uchovávaného Církví.

Těmto a ostatním „velkým myslitelům“ jest křesťanství náboženstvím příliš matným, příliš bez lesku, příliš prosaickým; křesťanství jest jim jakýmsi snížením a neštěstím. Goethe konal svou ranní modlitbu před mramorovým Jupiterem; jeho žáci, želejíce, že kříž porazil Venuši, znovu stavěli oltáře této bohyni rozkoše. Je to *bohyně rozumu*, obrozující se jen pod jiným jménem. Jedním slovem, tato nová sekta protestantská, jejíž hlavou a apoštolem jest proslulý Feuerbach s duší Celsovou, Porphyrovou, Juliána Apostaty, aniž se může honositi jejich duchem, sní prostě o tom, jak znovu obnoviti v Evropě pohanství se všemi jeho obřady, se všemi jeho sviňstvy, ohavnostmi a hrůzami. Tam dospěl filosofický protestantismus; a není pochyby, že by tam dospěl i náboženský protestantismus, kdyby mu zmizel poslední paprsek světla, vyzařujícího z Církve katolické. *Rozum filosofický* sám pravdu neudrží; jako v starověku, tak i v dobách nynějších se svou motykou a rýčem v ruce jen podrývá a kazí, boří všechny systémy pravd, a na konec sám hyne v ssuti svých trosek.

5. Ani národové nevěřící neuchovávají zárodků, principů prvotních pravd, jimiž trvají, leč paprs-

kem světla, jež stále na celou zemi tryská z Obce Boží. Dolétá k nim sice jen bledý svit, jako ze slunce při rozednávání a za večerního šera, neboť jest oslaben výpary pověr a neřestí, ale přece aspoň dovoluje něco rozeznati.

Jako světlo vyučování Synagogy všude zasahovalo, kam jen se mu poněkud přístup otevřel, a udržovalo jisté pravdy mezi pohanskými národy starověku, tak světlo učení Církve, vnikající všude skrytými cestami a štěrbinami, udržuje způsobem rozsáhlejším a účinnějším znalost jistých pravd mezi nevěřícími národy světa moderního.

Podobny jsou planetám, jež nemajíce vlastního světla, vypůjčují si ho od slunce, více nebo méně živíce se jeho odleskem podle vzdálenosti, všechny náboženské společnosti vně Církve nemají světla vlastních pravd. Svit, jímž se živí, přichází jim neznatelně od slunce božského zjevení, jež září v Církvi a jež vysílajíc všude do velkých vzdáleností své paprsky, nese a udržuje, jak praví Písmo Svaté, všude světlo, jehož výsledkem jest více nebo méně jasné poznání a více méně čistá oslava pravého Boha; *Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus ejus.*

Tedy jako kdyby zhaslo slunce, nastala by v celém světě hmotném tma, tak by svět duchovní zaplavily temnoty, kdyby zapadlo úplně slunce učení Církve. Jest řečeno v božských dějinách stvoření, že před objevením se světla husté temnoty obklopovaly zemi a že země, prázdná, pustá a neúrodná, byla toliko propastí; *Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi. (I. Moj. I, 2.)* Kdyby tedy na zemi pravda katolická zcela pohasla, tento hrozný stav světa hmotného, tento chaos prvotního stvoření v řádu pozemském by se obnovil i za našich dnů v řádu duchovním; v řádu rozumovém v celém náboženském světě; a země by byla prázdná vší pravdy a následkem toho vší ctnosti, neboť ctnost není než zářením pravdy. Temnoty všech bludů by zemi zanesly bahnem všech neřestí, a svět mravní a politický byl by pouhým obrazem propasti, v níž by vládla nevědomost, zmatek, nepořádek a děs. Země pak by byla prázdná a pustá, tma by byla nad propastí.

Bůh však nikdy nedovolil a nikdy nedovolí duchu zla a branám pekelným dotýkati se této tajemné lampy, převrhnouti ji a uhasiti. *Et portae inferi non*

praevallebunt adversus eam. Všechny snahy bludařstev a bezbožnosti budou vždy marné. Tito mistři a výrobci bludů by tedy udělali lépe, kdyby se zřekli svého úmyslu jak pošetilého tak svátokrádežného, totiž úmyslu zničiti na světě katolickou pravdu. Bůh umístil příliš vysoko toto božské světlo, než aby k němu mohla dosáhnouti ruka člověka. Synové satanovi, o nichž mluví Evangelium, samozřejmě se vždy budou snažiti uskutečniti přání a tužby svého sprostého a hnusného otce, ale nikdy to nebudou moci. *Vos ex patre diabolo estis; desideria ejus vultis perficere. (Jan VIII, 44.)*

Avšak *potřebnost* je toliko první ze znaků učení katolického. Druhým znakem je *všeobecnost*. To jest předmětem druhé části.

II.

Světlu hmotnému, tak potřebnému, dobrotivost Boží dává svítiti bez rozdílu na všechny; žádný pozemský tvor, ať dobrý nebo zlý, není vyloučen z jeho dobrodiní. *Solem suum oriri facit super bonos et malos. (Mat. V, 45.)* Všichni národové země, vzdálení jedni od druhých v rozličných podnebích,

v rozličných dobách a v různých poměrech žijící vidí slunce a těší se z blahodárných účinků jeho světla. To je obrazem toho, co se děje ve světě intelektuálním v poměru k slunci zjevení Božího. Žádný národ, tak jak to byl předpověděl Prorok, nemůže předstíratí své vzdálení ani postavení, aby se vyhnul jasnosti jeho pravdy a oživujícímu teplu jeho milosti. *Non est qui se abscondat a calore ejus.* (Žalm XVIII, 7.) Toto učení, jsouc jediné potřebné, je tedy také jediné *všeobecné* svou *povahou*, svou *přijatelností*, svou *existencí*. Svou *povahou*, poněvadž je jediným učením náboženským ustanoveným pro celý svět. Svou *přijatelností*, poněvadž je jediným učením náboženským, přijímaným svobodně celým světem. Svou *existencí*, poněvadž je to jediné učení náboženské, které trvá v celém světě samo sebou. Opakujeme: učení katolické je jediné *všeobecné*, poněvadž je to jediné učení náboženské, ustanovené pro celý svět. A vskutku, čemu nás učí dějiny této nauky? Učí nás, jak to poznamenal svatý Pavel v místě, které jsme výše citovali, že Bůh Vykupitel, původce této nauky, touž dobrotou, s jakou Bůh Stvořitel nařídil, aby světlo přirozené vystoupilo z temnot a osvěcovalo všelike

tělo, nařídil, aby světlo duchovní, poznání Boha, zdvihalo se nad temnotami bludů a osvětlovalo všechna srdce: *Deus, qui dicit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei.*

Neboť pravil tento Spasitel svým prvním vyslancům: Jděte do celého světa kázat Evangelium všemu stvoření; *Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae.* Nedělejte si z něho monopol, neskrývejte ničeho z toho, co jsem vás učil; přikazuji vám, abyste vše, co jste se naučili v mé škole, zjevili jiným a učili je bez rozdílu věku, pohlaví a postavení; *Docentes omnia quaecumque mandavi vobis.* Jediná podmínka, kterou máte požadovati, jest podrobení ducha a poslušnost srdce. Každého, kdo se upřímně rozhodne pro víru a dobrý život, pokřtěte, aniž byste se znepokojovali ostatním; učiňte ho křesťanem, aby mohl býti spasen: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* Jedině odporování pýchy a odepření víry vašim slovům, jež jsou mými slovy, a zapuzení vašeho světla, jež je mým světlem, je překážkou v přijetí milosti a pravdy; přivozuje pyšnému zaslepenost, která bude zároveň jeho zločinem i zatracením,

jeho neštěstím a smrtí. *Kdo pak neuvěří, bude zavvržen. (Marek XVI.)*

Apoštolové, jsouce věrni tomuto drahocennému a velkolepému poslání, jež obdrželi od samého Syna Božího, zvěštovali veškeru pravdu celému světu; *Illi autem abeuntes praedicaverunt ubique (tamtéž).*

7. Velký, nevídaný a udivující zázrak, který provázel jejich první kázání, ukázal dosti zřetelně, že nauka, již byli pověřeni, byla ustanovena pro celý svět; neboť v den Letnic, když apoštolové po prvé kázali Evangelium, mluvili všemi jazyky: *Loquebantur Apostoli variis linguis.* Takže lidé nábožní ze všech národů země a všech jazyků, kteří byli tehdy v Jerusalemě; *Erant viri religiosi in Jerusalem ex omni natione quae sub caelo est (Skut. ap. II)* slyšeli jeden každý mluvit apoštoly svým vlastním jazykem: *Audiebant unusquisque lingua sua illos loquentes.* Apoštolové v tom, že od prvního dne svého apoštolování zvěštovali Evangelium všemi jazyky, předznamovali, praví svatý Řehoř, že Církev se rozšíří po všem světě: *Linguae illae, quibus loquebantur (Apostoli) per omnium gentium linguas, futuram Ecclesiam designabant.* A vskutku, co pozorujeme nyní? praví též sv. Řehoř. Vidíme, že za

našich dnů, tak jako prvního dne, zvěstuje se *ta-
táž pravda katolická všemi jazyky: Sicut tunc, ita
nunc omnibus ipsa veritas loquitur.*

Všimněte si tedy dobře, moji bratři: buddhismus
mluví jen čínsky, brahmismus mluví jen sanskri-
tem; modloslužba divochů nemluví než zlomky
jazyků právě tak hrubých jako ti, kteří se k nim
hlásí; mohamedánství mluví jen arabsky, luterán-
ství jen německy, anglikánství jen anglicky, kalvi-
nismus mluví z části francouzsky a z části němec-
ky. Jedině katolicismus mluví všemi jazyky, hlásá
tutéž nauku, totéž učení ve všech jazycích světa:
Jako tehdy, tak i nyní ona pravda mluví všemi jazyky.
Tím je dostatečně řečeno, že není než učení kato-
lické, hodící se veškeré zemi, je vlastní celému svě-
tu a že je ustanoveno pro celý svět.¹⁾

Pozorujte též, moji bratři, tajemná a hluboká slo-
va, jimiž Ježíš Kristus uzavřel vznešený příkaz da-
ný Apoštolům, aby hlásali Evangelium po všem

¹⁾ Rousseau sám poznal a přiznal tuto pravdu: „Křesťanství,
praví, je náboženství všeobecné ve svém principu; nemá nic
exklusivního, nic místního, nic společného s tím neb s oním
náboženstvím. Právě křesťanství jest společenská *všeobecná* insti-
tuce.“ (Lettre de la Montagne.)

světě, řka: „Aj já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.“ *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.* (Mat. XXVIII, 20.) Tu, ježto bylo pochopitelné, že apoštolové nemohou trvati ve světě osobně až do konce světa, je jasné, že těmito slovy, plnými naděje a lásky, božský Spasitel slíbil, že bude na zemi se svými apoštolů v osobě jejich nástupců, zákonných pastýřů své Církve, a s Církví, aby v ní stále obnovoval týž příkaz, aby v ní zachoval stále téhož ducha svého učení dvojnásob *katolického*, učití *všechny všechno*. Proto je, moji bratři, jen Církev katolická, která na světě učí *všechny lidi všechno*.

8. Lišíc se ode všech sekt heretiků starých i moderních, Církev katolická je jediná, která nemá dvě nauky, jednu veřejnou a druhou tajnou; jednu pro pastýře, druhou pro stádo; jednu pro učené, druhou pro prostý lid; nýbrž má jednu a tutéž nauku učící s touž autoritou, rozšiřující s toutéž upřímností, nauku, kterou zjevuje s toutéž nestranností a nabízí s týmiž podmínkami, rozdílí s touž láskou. Je to jediná Církev, která netají nic z toho, co může zajímati nejmenší z jejích dítek, která zjevuje vše, čemu se naučila, učí vše, v co věří, a dává vše,

co byla přijala od Ježíše Krista s týmž úmyslem, s kterým Ježíš Kristus sám sdělil svatým Apoštolům to, co slyšel od svého Otce: *Omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. (Jan XV, 15.)*

Ach, jak je krásná a velkolepá tato známka učení katolického! Nejvyšší velekněz je sám zástupcem Ježíše Krista na zemi, vlastním s plností posvátného úřadu plnost autority; jediný člověk, jehož soud ve věcech náboženství nikdy nebloudí, jehož jazyk nikdy neklame, jehož víra nikdy neklesá a jehož výroky na zemi jsou, jak praví svatý Hilarius, přijímány a sankcionovány v nebesích, *Cujus terrena judicia caelestia sunt*; Velekněz, otec, pastýř, učitel universální neuchovává žádnou pravdu toliko pro sebe; nevěří a neví nic víc než to, v co věří, co ví nejposlednější z jeho dítek, nejpokornější z jeho učedníků, nejslabší z jeho ovcí; a víra ovce, učedníka, dítěte není dokonalá, neshoduje-li se ve všem a pro vše s vírou učitele, pastýře, otce. Takže v Církvi katolické není než jediná a tatáž víra pro všechny, jediné a totéž zjevení, jediná a tatáž spásitelná věda, právě tak jako není než jediný a týž Bůh, jenž jest jejím původcem: *Jeden pán, jedna víra, jeden křest. (Efez. IV, 5.)*

Na druhém místě, jsouc dědičkou ducha a příkazů apoštolů, Církev nejenže vyučuje *všem*, ale učí též *všechny*.

9. Kněží pohanští znali absurdnosti pohanství. Hlásajíce pohanství veřejně, postraně, jak dosvědčuje Cicero, si z něho tropili smích; učinili si monopol z tradicionelních pravd; skrývali je před obecnem. Nikdy je nenapadlo, aby zavedli veřejná kázání pro osvětlení lidu. Lidé chodili do chrámů, aby tam byli klamáni a otupováni, nikoli aby byli vzděláváni a napravováni. Jsouce velmi dbalí toho, aby těžili z lehkověrnosti lidu, tito apoštolové lží, prodávající mu pověrečné báchorky a povzbuzování k neřesti, nechávali ho dřepěti v neznalosti vší pravdy a ve všech mravních nepořádcích, jež z toho vyplývaly. Rozum filosofický nevedl si o nic lépe. Vydal národy pověře, pravému to otroctví v řádu náboženském, tak jako v otroctví, opravdovou to pověru v řádu politickém. Rozum filosofický nikdy ani zdaleka netušil onen podivuhodný řád, který vnuklo a naplnilo křesťanství, skrze něž pravda a poznání pravého Boha tak jako občanská svoboda se staly dědictvím celého světa. Naopak tento rozum filosofický považoval stále *nevědomost* a ot-

roctví, tyto dvě hrozné jizvy lidstva, za podstatnou podmínku existence společnosti. I sekta stoiků, nejméně lakomá a nejméně porušená ze všech sekt filosofických v starověku, dělala s toutéž chladnokrevností monopol pravdy a svobody. Jednak říkala, že pravá moudrost se musí spokojiti s tím, aby byla známa jen malému počtu lidí, a úmyslně se varovala zjeviti se množství: „*Est sapientia paucis contenta iudicibus, multitudinem consulto fugiens*” (Cic. *de Nat. Deor.*); jednak také sekta stoiků učila s toutéž krutou lhostejností, že celé pokolení lidské je toliko pro výhody a blahobyť malého počtu: „*Humanum paucis vivit genus*”. Tato filosofie pýchy a modloslužebného uctívání sebe sama, daleka toho, aby kdy vynaložila nejmenší úsilí na vymýtní bludu a zrušení otroctví, skrývala pod kbelec tajemství to málo pravd, o nichž se domnívala, že je vlastní, a neužívala výmluvnosti a sofismu leč k tomu, aby utužila pouta zotročenému lidstvu. Shlížejíc ve své nelidské necitelnosti na množství s výsměšným pohrdáním, přihlížela bez slitování a dokonce s pocitem divoké radosti, jak se toto množství lidí stalo hříčkou tyranie vší pověry a pověry vší tyranie.

10. Bylo tomu taktéž s protestantským rozumem v čase moderním. Slovo *protestanti* znamená lidi, kteří *protestovali* nebo kteří se *vzbouřili* proti tradici a víře katolické. Slovo *protestanti* znamená lidi, kteří vzkřísili zhoubný princip *svobodného bádání* v pravdách křesťanských, princip *vlastního soudu*, který staří filosofové přijali k tomu, aby našli primitivní pravdy. Učenci protestantští nám stále opakují ve svých knihách, že *protestantismus* nezáleží v *Konfesi augšpurské* nebo v *Devětatřiceti artiklech* církve anglikánské, nýbrž v *svobodě svědomí* a ve *vlastním soudu*. Protestantismus, praví nám jeden z nich, upřímnější a méně skrupulantní, záleží v *svobodě věřiti, co kdo chce, a žíti podle této víry*. Tu podle toho principu, jenž tvoří základ učení protestantského, neměli by představitelé protestantismu nechat lid soudcem a učitelem pravd, jimž se má věřiti, soudcem povinností, jež třeba plniti? Nicméně tomu tak není. Svobodné užívání vlastního soudu v otázkách náboženských je toliko výsadou malého počtu. Co se týče množství, t. žv. lidu, myslí se a říká, že není k tomu, aby uvažoval a rozhodoval, nýbrž aby byl poddán a poslušen. Představitelé sekt, v nichž se protestantismus dělí

do nekonečna, ti, kteří spravují učení náboženské, mají nejčastěji dvě nauky: jednu pro své choutky, druhou pro povinnost; jednu pro dům, druhou pro chrám; jednu pro svou vlastní výhodu, druhou pro udržování lidu v nejhanebnějším otroctví, otroctví bludu. Po příkladu prvních *reformátorů*, kteří, s neochvějností jak bezbožnou tak směšnou, když byli prohlásili, že svatí Otcové, Koncily, celá Církev se klamou, a že již nejsou věrnými vůdci na cestě spásy, vydávali se sami za neomylné doktory, postavili se sami na místo Církve a nahradili její slova svými slovy, její autoritu svou autoritou. Po příkladu těchto prvních *reformátorů*, pravím, učenci a představitelé dnešního protestantismu, odvrhující toliko všechnu autoritu nad sebou samými, ukládají lidu jako zákon svou vlastní autoritu. Zachovávajíce pro sebe jedině ten princip, že ve věcech náboženství není dovoleno věřit slovům druhých, nýbrž Písmu vykládanému podle vlastního citu, vnucují druhým jako nezrušitelné zákony své vlastní úsudky, svá mínění a svá slova; a zachovávajíce pro sebe nauku *svobodného bádání*, požadují, aby lid přijal *bez bádání* jejich rozhodnutí. Běda těm, kteří by vzali vážně základní prin-

cipy protestantismu k tomu účelu, aby se vrátili k pravému náboženství! Jsou považováni za zrádce; hledí se na ně s opovržením; jsou přísně posuzováni a zuřivě pronásledováni. A tak tito ptáčci, pro něž není zločinem zneužívatí Písma Svatého k tomu, aby odvrhli autoritu pravé Církve, trestají jako zločin, když někteří chtějí použití téhož Písma k tomu, aby znova uznali tuto autoritu. Je jim dovoleno nalézt v Písmě blud, který v něm není; není dovoleno druhým nalézt pravdu, která v něm je. Jim je dovoleno, aby se stali s Písmy v ruce luterány, zwingliány, kalvíny, anglikány, presbyteriány, anabaptisty; druhým není dovoleno, aby se stali katolíky na základě téhož Písma. Jim je dovoleno uznávat duchovní vrchnost i ve vojínovi i v ženě mající moc politickou; druhým není dovoleno, aby vrchnost uznávali v papeži, jenž má plnost moci náboženské. Bylo jim dovoleno odtrhnouti se od Církve obecné a přidati se k církvi soukromé; druhým není dovoleno vystoupiti z církve soukromé a vrátiti se k Církvi obecné!

Ach, rozum protestantský, shovívavý až k lhostejnosti pro každý blud, je toliko k pravdě nesnášen-

livý, a to až ke krutosti ! Jenom s tou podmínkou, že se nestane katolíkem, dovoluje se každému, aby se stal antitrinitářem, quakerem, methodistou, sociniánem a dokonce i atheistou. Jen ať se lid stále více otupuje ztrátou veškerého náboženského pojmu, všeho morálního citu, všeho instinktu lidského nápodobením instinktu zvířete¹⁾, to nic nevadí: bohaté prebendy herese si z toho nic nedělají. Ale když se zdá, že by se oči chtěly obrátit k světlu a otevřít slunci nauky katolické, když toto božské světlo pravdy postupuje, přibližuje se a vzrůstá, aby osvětlovalo národ: to pak jest to, co starší rozum protestantský, co ho kormoutí, jitří a nutí ho křičet „vpád papismu“, to jest to, co mění

¹⁾ „Kdyby ve Francii,“ pravil nedávno jistý anglický lord jednomu z našich přátel, „kdyby ve Francii došlo ke vzpouře, básník a řečník, apelující na cit cti, spravedlnosti a šlechtnosti, jež jsou národu vlastní, by ji mohli zastavit. Avšak kdyby u nás vypukla vzpoura, nezbývalo by nic než hodit lidu syrové maso. Tito vyhladovělí lidé by se na ně vrhli jako zvěř a nás by ušetřili.“ Protestantismus tedy snižuje k instinktům zvířecím národ s instinkty vznešenými a povýšenými, s duchem hluboce náboženským, s ctnostmi, které mu daly příjmení *národa andělského* ; *Angli angeli*, jak dí svatý Řehoř.

nejzbožnější protestanty v opravdové hyeny proti katolíkům.

Tedy podle rozumu protestantského je dovoleno se bouřit jen proti pravdě, a jen bez pravdy je možno obstát. Protestanté odpírají národu, jemuž vládnou, jež vydírají, světlo pravdy, potravu ducha s toutéž krutostí, s jakou mu odpírají chléb, potravu těla.

11. Moderní *rozum filosofický*, jak jsme viděli, syn to protestantismu, jde touž cestou a není o nic pozadu v zbraňování, aby nebyla pravda rozšířena mezi mnohé. Je nemožno připustiti, že by lidé duchaplní a lidé vědy, jako takoví filosofové, věřili opravdu tomu, co říkají, a že by přikládali velikou důležitost svým systémům, svým míněním. Ne, nikoli, to není možné! Znají a cítí lépe než druzí jejich prázdnotu, bludnost, absurdnost, nebezpečí a směšno. Vyjma několik ubožáků z nižších poschodí, *minorum gentium*, kteří se řadí v dobré víře k filosofii, nalézáme stovky pokrytců, pro něž racionalistická filosofie není než věci peněz a vychloubačnosti. Můžeme se o tom přesvědčiti, pozorujeme-li cynismus, s jakým se posmívají mezi sebou svým vlastním naukám; nestoudnost, s jakou

je mění přes noc, snadnost, s jakou je prodávají za výnosná místa nebo postavení, jež jim skýtají moc. Jejich nejobecnější vlastností je nedostatek přesvědčení a vší jistoty v jejich míněních; dobře vědí, že pravda není v jejich harampátí, a je-li pravda na světě, pravda skutečná, jistá a neměnná, že není než v katolicismu. Nicméně pozorujte ďábelskou horlivost, tvrdohlavost a umíněnost, s níž se snaží všemožnými prostředky zahladiti v mysli a srdci lidu obecné věření, dogma a morálku katolickou, jediné ryzí zdroje (vědí to dobře!) jediné pravé záruky mravnosti, řádu a blaha po celém světě!

Na konec, sami jsouce zděšeni stavem nevědomosti, zkázou a obluzením, do nichž strhla část národa špatná četba, jíž jste ho živili, křičíte na poplach. Pak se dožadujete, aby byl vzděláván a moralisován národ, aby byl opět přiveden na cestu řádu a pravdy. Tento veřejný požadavek byl sice chápán, ale bylo smutným nápadem obracet se v té věci na filosofii. Nuže, čím odpověděla na tuto úctyhodnou výzvu, na tento závažný a důležitý úkol, který na ni vložili? Vidělo se snad, že by byla sestoupila se své povýšenosti až k lidu, aby mu kázala, vzdělávala ho a poučovala? Vida, takové pokusy by

byly příliš skromné, příliš pokořující, než aby odpovídaly pýše filosofické; ona se nemůže tak snížiti. To je údělem, který přenechávají kněžím, ale nikoli tak, že by jim v tom nepřekáželi nebo neprojevovali nedůvěru a obavy. Filosofie neučinila tedy nic, než že vyprázdnila kapsy lidu, aby ho svedla s pravé cesty, místo aby ho vzdělávala; neboť vychrlila množství tiskovin na účet lidu a rozšířila též mezi lid. *Vyznání víry vikáře savojského*, evangelium deistů, jeden z nejbídnějších a nejzhoubnějších výplodů posledních století.

Jak si jinak možno vysvětliti než zarytou antipatií, tajnou a vypočítavou nenávistí k pravdám křesťanským onu volbu, onu přednost, danou v takových okolnostech jmenované knize před nesmrtelnými plody geniů křesťanských, Bossueta, Fénelona, Pascala, jež byly by vhodnými k osvětlení ducha, k povznešení duše, k inspiraci víry a k přesvědčení o povinnosti? Rozum filosofický odmítá tedy veškerou známost pravdy v lidu: velmi činný, velmi příčinlivý, aby rozšířil mezi lidem nauky, jež ho mohou toliko svést s pravé cesty a zkaziti ho, skrývá před ním a odnímá mu se zaslepenou zběsilostí jediné nauky, které ho mo-

hou vzdělávati a napraviti. Lid není v jeho očích než materiálem, který možno podrobiti, opanovati, využítkovati a zpracovati podle libosti, a pro který nenacházejí dosti pohrdání a opovržení.¹⁾

12. Proto člověk, zříkající se pravdy a bojující proti pravdě, ztrácí veškerý cit, veškerý instinkt lásky k bližnímu, stává se krutým a nelidským vůči člověku; jedině Stvořitel, Vykupitel člověka, Bůh stavší se člověkem, jedině lidé, které též Bůh naplnil svým duchem, jedině Církev katolická, mají soucit s člověkem; a berouce milosrdenství doopravdy, pečují o to, aby z lásky zjednali lidem světlo pravdy.

Tedy Církev jest to, Církev jedině, jež vynalezla a rozmnožila prostředky vzdělanosti lidu. Božská moudrost, pravil Šalomoun prorokuje o tomto důležitém a slastném tajemství nauky katolické, moudrost Boží, podobna jsouc slunci, neskrývá se v stín tajnůstkářství; zjevuje se veřejně jak na ven-

¹⁾ S dějinami filosofie v ruce bylo by možno učiniti dokonalé pojednání dokazující, že filosofie racionalistická za všech dob a na všech místech se posmívala lidu, vykořisťovala ho a pohrdala jím. Toto pojednání by se zdálo podivínské, avšak bylo by nesmírně užitečné.

kově, tak v městech, jak na náměstích, tak v zapadlých uličkách, volá, všude nechává slyšeti svůj sladký hlas; nabízí své učení, výroky Boží celému světu: *Sapientia foris praedicat, in plateis dat vocem suam; in capite viarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua.* (Přísl. I, 20.) Toto velké proroctví se nesplňuje leč v Církvi a skrze Církev.

Rozum filosofický vždy znesnadňoval, řekl bych téměř znemožňoval objevení a vlastnění pravdy. Postavil svou nauku do takových podmínek, že pokolení lidské, jak dokázal svatý Tomáš, je nemůže plnit.

Moudrost lidská nepomyslí nikdy na to, aby se dala lidem zdarma. U starých, jsouc omezena na školy, neosvěcovala svým domnělým světlem a nepřipouštěla k vyučování leč malý počet privilegiovaných, kteří měli dosti ducha, aby ji pochopili a dosti peněz, aby ji honorovali. Moudrost lidská škole přísného Pythagora a božského Platona nechávala draze platit právo ničemu neučiti. Jsouc daleka toho, aby si kdy představila vyučování zdarma, pečovala o to, aby ho omezila, potlačila a zrušila tam, kde bylo vyučování zavedeno.

Filosofie za našich dnů, když se byla stala zákonodárkyní a mínila nahraditi náboženství, zdanila chléb ducha jako nějaký alkohol, šla dokonce ještě dále: pronásledovala jako zločinnost vyučování zdarma, poskytované bez jejího ustanovení, a tres-tala jako usurpaci vyučování, které nešlo v jejím duchu. Vyučování zdarma a svoboda tohoto vyučování bylo myšlenkou a dílem toliko Církve. Jedině Církev otevřela školy své nauky všem, jakož i náruč své charity. Jedině Církev zavedla všeobecné vyučování, nejenom v chrámech a v městech, ale i ve školách a na venkově, na živých ulicích i v soukromí. Jedině Církev chtěla vzdělávati celý svět, děti i dospělé, malé i velké, nerozumné i učené, chudé i bohaté, národy barbar-ské i národy civilisované. Jedině Církev nepřipouští ve věcech vzdělání žádný monopol, nečiní žádné výjimky, neuznává žádné výsady, nedává žádnou přednost, nezavádí žádné stranictví... Klamu se. Církev dává též přednost, ale víte komu? Dětem, slabým, chudým, ubožákům, oněm třídám, které moudrost lidská zanedbává, odhání je jako nehodné své péče a vzdělání. Jsou to ony třídy, které Církev si zvláště zamilovala a na kterých má nej-

živější a nejněžnější zájem. Od té, co Ježíš Kristus, její učitel řekl: Nechte maličkých přijíti ke mně, neboť jejich jest království Boží; *Sinite parvulos venire ad me; talium est enim regnum Dei*; a takto promlouvaje, žehnal dětem, objímal je a tiskl k svému srdci; *Et complexans eos benedicebat eos.* (Marek X, 16.) Dětství, prostota a chudoba se staly ctihodnými a posvátnými věcmi Církve, obrátily na sebe její pozornost a péči a sdílely její něžnost.

Církev nespokojila se tím, že vzdělávání nevědomého a malého zařadila do *skutku křestanského milosrdenství*, učinila z toho jakési náboženství a hodnost církevní; zřídila své školy při chrámech, a *scholastikus*, pověřený výukou dítek základům Písma a víry, býval ve středověku též dignitářem kapituly, maje tutéž mzdu a hodnost jako ostatní kanovníci zaměstnaní službou a chválením Boha. V myšlence Církve byla funkce právě tak čestná a záslužná řídit k Bohu modlitby lidu nebo dáti sestoupiti na člověka skrze vzdělání světlu Božímu.

13. Zabývajíc se tak dojemným způsobem vzděláváním chudého a dítěte, Církev nezapomíná na

barbara a divocha. Byla to jediné její myšlenka vyslati heroické duše, aby ho vzdělávaly, civilisovaly a aby učiníce z něho křesťana, učinily z něho člověka. Od jejího založení až po naše časy nikdy nechyběli a dosud nechybí v Církvi biskupové, kněží, řeholníci, šlechtné panny a prostí laikové, kteří dobrovolně odcházejíce ze svých rodin, ze své vlasti, přes rozbouřená moře, strašná podnebí, pusté země, nedbajíce pronásledování vlád ani zuřivosti zvěře a barbarství lidu divočejšího zvířat - spěchají tam, kde žijí nevěřící, jež třeba osvítiti, nevědomí, jež třeba poučiti, národy, jež třeba civilisovati.

A jak je krásné, jak je čestné a utěšující pro vás, děti Francie, že je to právě tato země, která stojí v první řadě šiku opravdových rytířů, kteří rozšiřují po celém světě učení Evangelia a uchovávají mu jeho podivuhodnou známku všeobecnosti, dosvědčující, že je ustanoveno pro celý svět!

14. Učení katolické, jsouc obecné svou přirozeností, poněvadž je jediným učením ustanoveným pro celý svět, je též všeobecné svým přijímáním, poněvadž je jediným náboženským učením, které je svobodně přijímáno celým světem.

Modloslužba a mohamedánství byly šířeny toliko mečem. Schisma a herese, zplozeny filosofy nebo odpadlými údy Církve, byly prosazovány světskou mocí.

Vzešlé z pýchy ducha nebo z převráceného srdce byly nastolovány jen pronásledováním, nelidskými zákony, olupováním, šibenicí nebo mučidly. Žádné z těchto nepravých náboženských nauk nebyly přijímány svobodně; byly přijaty lidmi, kterým je uložilo násilí. Jedině učení katolické se rozšířilo silou svatého slova, kázáním, jež bylo ochotně posloucháno, jemuž se pokorně věřilo, které bylo šlechetně přijímáno a jemuž se lidé dobrovolně poddávali. Církev si nepodmanila národy strachem; přitáhla je k sobě toliko láskou. Její výboje nejsou triumfem síly, ale zázrakem milosti. Její šíření neděje se mocí vojska, nýbrž je to spontánní klíčení ctnosti všech zázraků a zázraků všech ctností. Církev nevysílá loďstvo a armády; vysílá toliko kněze nemající jiné zbraně leč kříž, nemající jiného zákoníku leč Evangelium, jiného doporučení leč svou hodnost kněžskou a zplnomocnění Církve, jiného bohatství leč své ctnosti. Kážou a nacházejí v celém světě duše, které, přijavše jejich slova,

svobodně se stávají křesťany. Jedině katolická Církev poskytuje velkolepé divadlo až tří set milionů lidí různých jazyků, způsobů a kultury, pod různými formami vládními, rozsetých po celé zemi, kteří spojeni se středem jednoty jediným poutem dobrovolné poslušnosti a mající stále možnost od ní se odtrhnouti, jsou katolíky jen proto, že jimi chtějí býti; tyto duše dosvědčují skrze svobodu svého přilnutí, že učení katolické je jediné obecné učení, nejen proto, že je svobodně přijímáno celým světem, ale poněvadž *trvá též samo sebou* v celém světě.

15. Všechna falešná náboženství, všechna bez výjimky, jsou, dáme-li dobrý pozor, spíše filosofickými institucemi naroubovanými různým politickým útvarům země a podporovanými rozumem státu než náboženskými kulty; takže chybí-li jim podpora vlády nebo schválení zákonů, opouští-li je politika, rozpadají se v prach, ztrácejí se před vehementní činností učení katolického. Je to moc politická, která udržuje modloslužbu v Číně, mohamedánství v Cařihradě, luteránství v Prusku, kalvinismus v Anglii, schisma v Rusku. Nechtě od nich ustoupí tato moc zcela vnější, nechť je stát pone-

chá sobě samým a uvidíte, že se zřítí jako stavby, které nemají základů. Všechny nepravé kulty jakmile přestanou býti oficielními, nejsou již ničím. Proto vidíme tyto kulty, obludné to výplody poblouzení rozumového a nepořádku nejhanebnějších vášní, stále na kolenou před světskými mocnostmi, nabízejíce se jim jako otroci s tou podmínkou, že nad nimi roztáhnou svůj královský plášť (nebo úřednický frak), aby zakryli jejich nahotu, že jim propůjčí svou zbraň, aby je podporovali v jejich slabosti.

Jedině katolická Církev stojí bez přispění pozemské moci, týmž principem existence, který je v ní samotné. Jedině ona se nechvěje před mocnými tohoto světa, před nimiž se vše třese, jediné ona k nim mluví jako paní, předstupuje před ně jako královna; obejde se bez jejich přízně, bez jejich podpory a ochrany. Ona sama proniká všude, nastoluje se všude, kde panuje moc lidská, bez jejího přispění a neohlíží se na ní.

Rozum filosofický schválně se oslepuje, aby neviděl vrozenou vnitřní a nezávislou sílu pravé Církve, a zaměňuje ji se všemi církvemi lidského původu, vyhlásil v moderní době princip svobody

svědomí vší občanské moci a chtěl zapovědět civilní moci jakoukoli intervenci v záležitostech náboženských. A víte proč? Aby Církev katolická, o níž se domníval, že existuje jako ostatní církve jen za podpory moci lidské, byla zbavena této podpory a rozpadla se. Chybné výpočty, marné iluze! Církev právě chce, aby byla ponechána sama sobě, aby mohla konati své záležitosti a plniti své poslání. Zatím co ostatní náboženské společnosti se doprošují ochrany a podpory u mocných, ona jediná nežádá na lidech, leč aby byla prosta všech překážek a nezávislá na protekci. Toto je ustavičná její modlitba o to, co žádá na Bohu: *Ut destructis adversitatibus... Ecclesia tua secura tibi serviat libertate.*

Rozum filosofický, prohlašuje tak hlučně odvislost Církve od civilní moci, prohlásil první z jejích potřeb, nejhoroucnější z jejích přání, jednu z nezbytných podmínek jejího rozšiřování. On, rozum filosofický, postaral se o záležitosti Církve domnívaje se, že pracuje na její zkáze, že ji zbavuje vší pomoci, přišel jí na pomoc; domnívaje se, že bojuje proti ní, bojoval pro ni. Nebo vizte, co učinila, jak vzrůstá, rozšiřuje se, upevňuje se a

prospívá v Oceánii, ve Spojených Státech, v Anglii, všude, kde ji nechají působit, kde jsou nuceni ji nechat působiti; když pak vidí, že Církev rozmnožuje moc svých prostředků a počet svých výbojů na základě politické svobody její existence a nezávislosti její činnosti, tu týž *rozum filosofický*, když přichází k moci, nestydí se zapřít své principy, odvolati své sliby a vylhati svá slova, a jeho první myšlenka, jeho první skutky jsou nesnášenlivostí na újmu Církve, aby odňal veškeru svobodu Církvi a aby porazil Církev. Proto jedině Církev katolická, majíc při sobě Boha, má vše, co potřebuje z nebe; a nepotřebuje než sebe, aby byla sama sebou. Takto je učení katolické všeobecné svou existencí, jsouc jediným, které trvá samo sebou v celém světě. Ale jsouc jedině potřebné, jedině všeobecné jako světlo, učení katolické je též jediným učním krajně snadným. Tuto třetí jeho podmínku rozvineme v třetí části.

III.

16. Je jistě čímsi mimořádným, že ono veliké a nevýslovné dobrodiní Boha Stvořitele, hmotné světlo, je též snadné právě tak jako je potřebné a všeobec-

né. Stačí otevřít oči, abychom viděli, jako stačí otevřít ústa, abychom vydechli. Dítě dokonce ještě než se naučilo žvatlati slovo „světlo“, vidí, aniž by k tomu potřebovalo nejmenšího učení, nejmenší námahy nebo aniž by muselo přemáhati nejmenší nesnáze. Člověk nevzdělaný, neznající co jest světlo, těší se z něho právě tak jako filosof, který si láme hlavu a trápí ducha, aby objevil jeho přirozenost a aby prozkoumal jeho zvláštnosti. Ach, jaký to krásný a věrný obraz duchovního světla učení katolického, jehož sklad, rozdělení a milost vlastní jedině Církvi katolické! Toto božské světlo nevyžaduje žádného úsilí, žádného cvičení, žádné píce. Člověk nejnevědomější, dělník, sedlák, dívka, dítě, mohou se z něho těšiti právě tak jako theolog, který stráví celý svůj život v rozjímání božského původu tohoto světla, v pronikání vznešenými hlubinami, v studiu památek a rozmnožování důkazů. Abychom viděli, stačí toliko míti zdravé oči a otevřít je; taktéž stačí k věření, aby byl náš duch prost nemoci pýchy a aby se podrobil. Filosof zná lépe než jiní divy světla, ale proto nevidí o nic lépe než ostatní. Má znalost světla, ale znalost tato nerozmnožuje v něm vidě-

ní. Taktéž theolog zná lépe než obyčejný věřící velikost náboženství, ale proto nevěří o nic lépe než prostý věřící. Má znalost náboženství, ale tato znalost nerozmnožuje v něm víru. Nikoliv ten, kdo studoval fysiku vidí lépe, nýbrž ten, kdo má zdravější zrakové ústrojí. Taktéž nevěří lépe ten, kdo studoval theologii, nýbrž ten, jehož duch je pokornější, jehož srdce je přímější a poctivější. Často prostý člověk z lidu, jenž nenamáhá svůj zrak četbou, vidí lépe než přírodopysk, jehož zrak je oslaben čtením při studiu. Taktéž prostý křesťan, který neví, co je nadutost, jíž často věda nadýmá ducha, *Scientia inflat* (I. Kor. VIII, I.), věří lépe než učenec, o němž mluví Tertulian a jemuž přemíra vědy způsobila špatné trávení. To přivedlo Lactance k výroku, že lidé učení věří méně než lidé neučení; *Homines litterati minus credunt*.

Ale učenci, který podle svatého Pavla nemyslí o sobě více než sluší mysliti, který podrobuje svého ducha zákonům oné moudré umírněnosti, která slouží k zdraví těla: *Non plus sapere quam oporteat sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Řím. XII, 3.); učenci, kterému především záleží na vědě nejdůležitější a nejnesnadnější, totiž státi se dítkem

prostotou a maličkým podrobeností, takovému učenci studium nepřekáží, aby věřil rychle a aby věřil účinněji a dokonaleji.

17. Vizte, co se bylo přihodilo prvnímu ministru královny Kandake z Ethiopie, o níž je řeč v *Skutcích Apoštolských* (kap. VIII.). Byl proselytou, to jest z počtů oněch pohanů, kteří se přidali k náboženství židovskému; přišel do Jerusalema klaněti se pravému Bohu; potom se vracel do své země a sedě na svém voze, čtl Izaiáše. Svatý Filip, jeden z učedníků Ježíše Krista, přistupuje k němu z vnuknutí Ducha Svatého a říká mu: Člověče, myslíš, že rozumíš tomu, co čteš? *Putasne intelligis quae legis?* A dobrý Ethiopan odpovídá: Pane, kterak mohu porozumět, když není, kdo by mi vysvětlil? *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?*¹⁾ Již toto prohlášení bylo touhou, prosbou,

¹⁾ Zde, na tomto místě je nevývratný důkaz o potřebnosti autority Církve, učitelského úřadu Církve pro náležitý výklad Písma Svatého. Je to ostatně totéž, co svatý apoštol Petr učí ještě jasnějším způsobem těmito slovy: Žádná část Písma nebyla ponechána soukromému výkladu; *Omnis prophetia Scripturae propria interpretatione non sit* (II. Petr I, 20). Též mnozí doktoři protestantští, aby se zbavili těchto textů Písma, tak zřej-

aby poznal pravdu. Více nebylo třeba. Bůh je svrchovaně dobrý, praví Písmo Svaté, k těm, kdož mají upřímné srdce; *Quam bonus, Israel, Deus, iis qui recto sunt corde!* Bůh se dává nalézt upřímnými dušemi, jež ho hledají. *Bonus est Deus animae quaerenti illum.* Svatý Filip vstupuje na vůz Ethiopana a usedaje vedle něho, praví mu: „Vysvětlím ti, čemu nerozumíš.“ Prorocké místo u něhož se Ethiopan byl zastavil, bylo toto: Bude veden k oběti jako Beránek; *Tanquam ovis ad occisionem ducetur.* Nuže, pravil proselyta svatému Filipovi, jak třeba rozuměti tomuto místu? Mluví prorok o sobě nebo o někom jiném? *De semetipso dicit hoc propheta, an de aliquo alio?* A svatý Filip, chápaje se příležitosti, praví: „Je to, řekl mu, proroctví, kterým Isaiáš předpověděl velkou událost, jež se právě splnila v Jerusalemě. Tento beránek, o němž prorok mluví, jest Ježíš Kristus, Syn Boží, stavší se člověkem, pravý Mesiáš, Vy-

mých, tak svědčících proti *protestantské nauce o inspiraci a vlastním soudu*, prostě zamítli autentičnost Svatých Knih, v nichž se tyto texty nacházejí. Je to právě takové, jako když zločinec popírá jsoucnost nebo autentičnost zákona, který ho odsuzuje!

kupitel a Spasitel světa, který byl veden jako beránek na smrt, kterou podstoupil pro člověka." Níže mu vysvětlil tajemství vtělení, narození, život a smrt a zmrtvýchvstání a nanebevstoupení Ježíše Krista; mluvil mu o moci zázraků, o velikosti jeho dobrodiní, o přemíře jeho dobroty, o závaznosti jeho zákona, o hojnosti jeho milosti, o potřebnosti jeho milosti, o potřebnosti křtu a jiných svátostí; *Aperiens os suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum.*

Zbožný proselyta naslouchal tomuto novému katechismu, této vznešené nauce s hlubokou usebrankou, s neskonalou radostí; a tou měrou, jak mu svatý Filip zjevoval tyto veliké pravdy, pociťoval horoucí touhu stát se křesťanem. Zastavuje tedy vůz u řeky, která se jim cestou naskytla, a praví svatému Filipovi pln svaté netrpělivosti, jež prozrazuje celé jeho nadšení, veškerou prudkost jeho víry: „Apoštole Ježíše Krista, ať toť voda: což zabraňuje, abych nebyl pokřtěn a stal se křesťanem?" *Ecce aqua: quid prohibet me baptizari?* Nic, praví svatý Filip, nic mi nezabraňuje, pakli věříš se vší upřímností srdce tomu, co jsi právě byl slyšel: *Si credis ex toto corde, licet.* Ach ano, ano! zvolal tehdy Ethiopan,

chci věřiti, věřím vše; a zvláště věřím, že Ježíš Kristus jest Syn Boží a Spasitel světa; *Utique credo quia Jesus Christus est Filius Dei*. To řka, vrhá se do vody táhna za sebou svatého Filipa a přijímá křest: *Et descenderunt ambo in aquam, et baptizavit eum*; a pokračoval v cestě maje srdce naplněné radostí, a chválil Pána a dobrořečil mu za veliké milosrdenství, jehož se mu právě dostalo: *Et re-vertebatur magnificans Deum*.

18. Hle, tu je člověk, který za několik minut vyučování jednoho ze služebníků Ježíše Krista se naučil více, než by se byl naučil ve školách rozumu lidského za celý svůj život, a který za několik okamžiků je vzdělán, osvícen, stává se věřícím a křesťanem. Tam, kde bývá třeba kolik dlouhých let neúnavného hledání a hlubokého studia, aby se stal někdo filosofem, učencem podle světa, postačí zde několik okamžiků a trochu upřímnosti, pokory a lásky, aby se člověk stal křesťanem, pravým filosofem, pravým učencem podle Boha. Ve školách racionalistické filosofie člověk vychází z principu, že *nelze připustiti jako přirozenou pravdu leč to, co se zdá každému býti přirozenou pravdou*, když byl ztrávil celý život v neko-

nečných hádkách, dochází toliko k pochybnostem. Ve školách protestantismu, vycházejí z téhož principu aplikovaného na náboženství, že *se nesmí připustiti jako zjevená pravda leč to, co se každému zdá býti pravdou zjevenou*, když se byl duch vyčerpá marným bádáním, končí v lhostejnosti. Jedině ve škole Církve v krátkém čase, aniž by bylo třeba hledati, uvažovati, bádati a disputovati, člověk se nachází opravdu a důkladně vzdělán znalostí Boha a věčné spásy.

Při vstupu do školy Církve se nežádá vzlet ducha, ale upřímnost tužby a učenlivost srdce, a stačí málo okamžiků, aby byl člověk vyučen celé pravdě. To proto, že v ostatních školách je toliko člověk učitelem; člověk, který nemůže jiné naučiti více než to, co ví sám; kdežto ve škole Církve, jak pravil prorok a Ježíš Kristus potvrdil, má za učitele samého Boha: *Et erunt docibiles Dei (Jan VII, 45.)* Zde je učitelem Duch Svátý, o němž Ježíš Kristus pravil, že nenáleží leč jemu vzdělávati duše poslušné veškeré pravdy; *Cum venerit Paraclitus, ipse docebit vos omnem veritatem (Jan XVI, 13.)*; člověk se učí dobře, učí se hbitě všemu, co se učí ve škole samého Boha, praví svatý Lev.

Ve škole Církve stačí, přísně vzato, znáti Apoštolské vyznání víry a žádati si mu věřiti; přikázání Boží a chtíti se jim podrobiti; Svátosti a chtíti je přijímati. Nejútlejší věk, duch nejomezenější, postavení nejubožejší mohou čerpati dobrodiní ve škole Církve. Nikdo tedy v této škole není odmítnut jako neschopný, nikdo není vyloučen z dobrodiní světla, z učení Božího.

V této škole člověk postupuje, když se zastavuje rozvažováním své nicoty, povznáší se svou ponížeností, vzrůstá svou nepatrností, poznává touhou, chápe modlitbou, studuje bez knih, vzdělává se bez diskusí, prospívá bez bádání. A dostává se mu úspěchu tím většího, čím je pokornější, a tím rychlejšího, čím je kdo poslušnější.

Ó nevypravitelná dobroto, ó šlechetné milosrdenství, ó nevyčerpatelná štědrosti Boha Vykupitele, že takto uložila na dosah všech lidí a k jejich užitku drahocenné poklady své nekonečné moudrosti, nevypověditelná tajemství své pravdy!

19. Je tedy dokázáno, moji bratři, že učení katolické je pro oči a ducha tím, čím je světlo hmotné pro oči tělesné; že je to jediné učení potřebné, jediné učení všeobecné, jediné učení snadné. Je

bezpochyby tajemstvím, velkým a hlubokým tajemstvím, že božské učení je postaveno do takovýchto podmínek. Ale je to právě toto tajemství, které mu dodává cenu, velikost, důležitost a které potvrzuje jeho pravdivost a božskost. Člověk nikdy nepostavil, nikdy nemohl postavit učení do takových podmínek. Jsou-li tedy takovéto podmínky učení Církve, pak je zřejmé, že toto učení není od člověka, nýbrž od Boha; a že rozum katolický je velmi moudrý a že je dobře veden, poněvadž odpírá následovati poblouzení rozumu filosofického, že nechce kráčet sám, nýbrž že přijímá za průvodce světlo tohoto učení od Boha: neboť jedině lampa, světlo Slova Božího, může osvěcovati cesty člověka, řídit jeho kroky a zajistiti mu blaženost: *Lampa kroků mých jsou slova tvá, a světlo cest mých.*

To nám chtěl Ježíš Kristus vštípit, když jednoho dne, pozdvihnuv v přítomnosti lidu své božské oči k nebi, zvolal k Bohu, Otci svému: Otče, velebím tě také jako otce lidí, ježto jsi Pán nebe i země, poněvadž jsi skryl své tajemství před moudrými a učenými a zjevil jsi je maličkým: *Confitebor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec*

a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis!
A potom, obraceje se k lidu, volal hlasem svého srdce: „Ó vy, kteří za pomoci tolika marných úsilí, planých hledání, sháníte se po pravdě daleko od Toho, který jedině může vás jí učit, a vy, kteří, tak nešťastní lkáte pod těžkým břemenem tolika pověr, tolika bludů, smutného to údělu učení lidského, pojdte, pojdte ke mně a má nauka, mé světlo, osvěcujíc vašeho ducha, potěší též vaše srdce: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Podřídte své chápání mé věrouce, svou vůli mým zákonům, a to s onou mírností ducha, s onou pokorou srdce, jak jsem vám zanechal příklad a jak jsem vás učil, a najdete v mé škole, v mém následování, při mně a ve mně onen duševní pokoj, onen mír, který marně hledáte mimo mne; a přesvědčíte se blahou zkušeností, že mé jho je sladké a břímě lehké: *Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve.* (Mat. XI.)

Ó nauko! ó slova! Nikdo nikdy neslyšel takovou nauku, nikdy nevyšla z úst člověka slova takové

lahody, takové něhy, takové dobroty! Ach, to proto, že ten, kdo zde mluví, je zároveň člověk a Bůh. On sám je přítelem a učitelem člověka, může ho, chce ho osvítiti, vzdělat a spasit!

20. Rozhodněme se tedy, moji bratři, jíti do jeho školy, kterou otevřel, kterou zřídil a kterou spravuje v své Církvi; rozhodněme se přijmouti jeho světlo, jeho nauky a podříditi se jeho učení chceme-li učiniti přítrž všem pochybám, oněm nejistotám ducha, oné rozervanosti srdce, které působíc nám časné trápení, bylo by též našim neštěstím na věčnosti.

Obrátme se rychle od lidí, kteří předstírají, že nám dají znalost Boha, které se nemůže člověku dostati leč od Boha samého, a řekněme jim s Prorokem: Lidé klamu, ačli nejste lidmi nepravosti, teď znám povahu vašich nauk, ducha vašeho učení! Je to kupá báhorek, lží, pošetilstí. Pravda, jistota, světlo nenacházejí se leč v naukách a učení Církve; tu je pravý zákon Boží pro řízení a blaho člověka; *Narraverunt mihi iniqui fabulationes; sed non ut lex tua* (Žalm CXVIII, 85.)

Pryč tedy, daleko odstupte ode mne, falešní mudrci, podvodníci, šarlatáni, komedianti vědy filo-

sofické! Styďte se, neboť jsem nyní prohlédl, jací jste, praví strůjci mé záhuby a mých neštěstí. Nechci již ani vašich nauk ani vás samých: *Avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala.* (Žalm CVI.)

Ach, vy mi slibujete pravdu, jistotu, které mi nemůžete dáti, neboť je nemáte! Chcete, abych věřil věcem, kterým sami nevěříte, chcete mně oklamati, abyste se pak vysmívali mé lehkověrnosti, abyste se smáli mně, jako se smějete všem pošetilcům, kteří vás poslouchali, všem nemoudrým, kteří vám věřili, všem ubožákům, kteří vás brali vážně!

Chcete mně k sobě přitáhnouti, abyste mne vykořisťovali. Chcete můj souhlas, mou chválu, můj potlesk, abyste si dodali důležitosti v lehkovážném světě; chcete si mnou posloužiti jako žebříkem, abyste po něm vystoupili výše, chcete vzrůstat na můj účet, chcete vystoupiti po mé zřícenině! Vy nehledáte tedy mé výhody, nýbrž své; a v zájmu své marnivosti a vychloubačnosti před světem chtěli byste mi uškoditi před Bohem. Vyjděte tedy, nechci přisluhovati ani vašim zábavám, ani vašim vášním: *Ať se odvrátí a zastydí, kteříž mi žádají zlého.*

Ano, jen uškodit mi chcete: chcete, abych se zřekl svého náboženství a přidal se k vaší filosofii; chcete, abych setřásl jho své víry a přijal vaše pomatenosti; prohlašujete mne svobodným, abyste mne připoutali k svému vozu, abyste mne podrobili svému panství; chcete, abych se stal nevěrným dítkem Církve a stal se vaším úředníkem, který by vyznával vaše nauky; vaším sluhou, který by nosil vaši livrej; vaším otrokem, který by nosil vaše okovy. Pěknou výměnu mi nabízíte! K pěknému obchodu mne lákáte! Ach, čeho je mi třeba, to vše nacházím v náboženství pravdy; nepotřebuji vaše vyučování bludu. Nechci se státi materiálem zpracovaným vašima rukama. Jsem šťasten, že nosím v sobě obraz svého Boha; nestojím o to, abyste mne utvářeli podle svého obrazu. Zastyďte se tedy a vzdalte se ode mne! Nejste přátelé, nýbrž proradci. Pod pláštíkem osvícení mého rozumu strojíte léčky mé duši: *Confundantur et revereantur, qui quaerunt animam meam.*

Abyste mne snadněji oklamali, lichotíte mi. Jsouce podobni oněm pokryteckým advokátům, kteří upřiljšují práva svých klientů a zapletou je do pře, v níž pozbývají svého majetku, mluvíte mi o světle,

které nemám, abyste zmařili to, které mám. Přeceňujete mohutnost mého rozumu na škodu mé víry a k nebezpečí, že bych ztratil víru jako vy, přidává se i to, že bych ztratil na konec jako vy i rozum. Zahráváte si se mnou chválíte mne; zabijíte mne, lichotíte mi. Lituji jen, že jsem vás tak pozdě prohlédl! Ale poněvadž vidíte, že konečně poznávám vaši pravou tvář, nechte mne na pokoji, odejděte s tvářemi zahanbenými, s hryzením v srdci: *At se odvrátí, ihned zahanbeni jsouce, kteříž mi říkají: Hahá! hahá!*

Můj Bože, také ti vzdávám díky, žes zavčas osvítil mou přirozenost a povahu! Dík tvému světlu, již se neklamu v sobě; vím dobře, co jsem, co mohu; vím dobře, že já, chudý a nuzný jsem, jen slabost a zaslepenost sebou samým. Přispěj mi tedy ku pomoci a dej mi, co potřebuji a co jedině ty mi můžeš dáti: sílu a pravdu; *já pak chudý a nuzný jsem; Bože, zpomoziž mně!*

Žádám tě o tuto pomoc nejen pro sebe, ale též pro ty, kteří sami jsouce poblouzení marnou a falešnou vědou těchto posledních dob, chtěli mne svést. Ach, jsou zajisté více nešťastní nežli vinni! Jsou tím, čím je učinila výchova zcela světská,

zcela pohanská. Jsouce oklamáni sami, není divu, že chtěli klamati i druhé. Jsouce sami nešťastnou obětí bezbožecké filosofie, není divu, že chtěli z druhých udělati oběti téže filosofie. Osviť je tedy, Bože dobroty, jako sám chci být osvícen. Povolěj je zpět ze zhoubných cest, po nichž se pustili, do školy své Církve. Dopřej jim též milosti, aby se přidružili k ostatním dítkám Církve a aby v jednotě téže víry a téže lásky se těšili a radovali v Tobě, Pane, ve společnosti všech těch, kteří Tě hledají, kteří Tě následují, kteří Tě poslouchají a milují, Spasitele svého, aby Tě chválili, aby Ti dobrořečili jednou v nebesích: *At zplesají a radují se v tobě všichni, kteří hledají tebe, a at říkají vždycky: veleben budiž Hospodin, ti kteříž milují spasení tvé.* Dopřej též milosti tomuto posluchačstvu křesťanskému, učiň, ať všichni následujeme světlo tvé nauky a nechť se v ní utvrzujeme v čase, abychom se vyvarovali podle tvého slova věčnosti smrti a smrti věčnosti: *Qui sermonem meum custodierit, mortem non videbit in aeternum.* TAK SE STAŇ.

Kurs padesátýpátý

Na podzim l. P. 1948

Z frančiny přeložil G. F.

**Vytiskla knihtiskárna Jana Muchy ve Vel. Meziříčí
pro vydavatele Josefa V. Floriana ve Staré Říši**

Bylo tištěno 1000 výtisků – I. vydání

Cena brož. 30 Kčs

DEO GRATIAS

Ex Episcopali Consistorio Brunensi

Brunae die 7. Maii 1947 Nrus: 4552

Nihil obstat

**Dr. Carolus Večeřa
censor ex officio**

Imprimatur

**† Carolus
Episcopus**